

KOMMUNEDPLAN KULTUR

HALDEN
KOMMUNE 2022-2034

FOTO: JOHANNES GRANSETH

**DELTAKELSE
TALENT
GLØD**

HALDEN KOMMUNE

FOTO: VERONICA VAN GROWINGEN

Verdiene som skapes ut av en ambisiøs kulturplan, er ikke utelukkende kultursektorens interesse.

De skaper selve jordsmonnet for et bærekraftig samfunn.

Dersom denne planen oppleves og forstås som vårt felles oppdrag,
der vi er enige om målene, der alle har noe å bidra med,
og alle har noe å vinne,
vil vi lykkes.

Derfor er kjernen i visjonen vår mer **hvordan** enn **hva**:

Med kunst og kultur skaper vi sammen deltakelse, glød og talent.

INNHold

FORORD	5
RAMMEVERK FOR KULTURPOLITIKKEN	6
Kommuneplanen	6
Kommunedelplan kultur 2022-2034	6
Nasjonale lover og føringer	9
Regionale føringer	9
VISJON	10
Intervju: Kultur-gløden	12
INNSATSFELT 1 -	
ET MANGFOLDIG KULTURLIV FOR ALLE	14
Den kulturelle grunnmuren	14
Kulturby for barn og unge	14
Et mangfoldig kulturliv	16
Kompetanse og læring	17
Studentbyen	17
Intervju: Verdiskaping på tvers	20
INNSATSFELT 2 -	
VERDISKAPING GJENNOM KUNST OG KULTUR	23
Samspill og kompetanse	23
Kultur og teknologi	24
Arrangørbyen Halden	24
Intervju: Halden gjennom linsa	28
INNSATSFELT 3 - KULTURARENA HALDEN	31
Byen som kulturarena – kulturdrevet byutvikling	31
Kulturarv, museum og kirke som kulturarena	32

Denne versjonen av kommunedelplanen er supplert med tre intervjuer. Intervjuene har ikke vært del av politisk saksbehandling. Dokumentet har også fått ny grafisk formgivning etter politisk vedtak.

FORORD

Kommunedelplanen for kultur skal bidra til å nå målene som er satt i kommuneplanen for Halden kommune, med kunst og kulturvirksomhet som utgangspunkt. Spesielt er økt sysselsettingsgrad, en attraktiv by, bærekraftig utvikling og motvirkning av utenforskap viktige målsettinger i kommuneplanen. Kommunedelplanen skal medvirke til at vi som samfunn når bærekraftsmålene, både de sosiale, de økonomiske og de miljømessige.

Planarbeidet har vært gjennomført i tråd med fremdriftsplanen slik den ble presentert for hovedutvalget for undervisning, oppvekst og kultur (HUOK), 31. august 2021. Gjennom prosessen har det vært vektlagt å gjennomføre brede medvirkningsprosesser. Plan- og bygningsloven sier at forslag til kommunedelplan skal legges ut til høring og offentlig ettersyn med minst seks ukers svarfrist, og HUOK vedtok 2. februar 2022 å legge planforslaget ut til seks uker offentlig høring iht plan- og bygningsloven.

Planforslaget ble redigert etter endt høringsperiode, og etter innspill fra Eldrerådet, Halden ungdomsråd, Utvalg for likestilling og integrering, og Råd for personer med funksjonsnedsettelse, og deretter enstemmig vedtatt i både hovedutvalget for undervisning, oppvekst og kultur, Formannskapet, og endelig i Kommunestyret den 16. juni 2022.

«Kommunedelplan kultur 2022-2034» erstatter «Kulturplan for Halden kommune 2015-2019».

RAMMEVERK FOR KULTURPOLITIKKEN

Kommuneplanen

Kommuneplanens samfunnsdel 2018 – 2050 er det overordnede dokumentet for utvikling i Halden kommune. Samfunnsplanen har en visjon om å gjøre Halden forberedt for omstilling, og har nedfelt følgende mål:

- I Halden skal arbeid, kunnskap og klima være viktigst, det gir også disse målene for planperioden.
- En attraktiv kommune basert på bærekraftig utvikling
- En kommune det er godt å bo i – gode levekår, en trygg oppvekst for barna med mangfold og høy livskvalitet.
- Omstilling og innovative løsninger gir økt sysselsetting og etableringsattraktivitet.
- Utdanningsnivået skal heves og resultatene i skolen forbedres.

Kommunedelplan kultur 2022-2034

Kommunedelplan for kultur i Halden 2022-2034 er Halden kommunes kulturpolitiske styringsdokument, og den angir ambisjonene og retningen for Halden som kulturby i perioden frem mot 2034.

Kommunedelplanens formål er å gi Halden en helhetlig og ambisiøs kulturpolitikk, som grunnlag for å nå målsettingene som ligger i kommuneplanens samfunnsdel med kunst og kultur som utgangspunkt. I dette ligger det en forståelse for at ambisjonene ikke bare handler om kulturfeltet i seg selv, men at de reflekterer kulturens avgjørende betydning for en fremtidsrettet samfunnsutvikling og en sterkere livskvalitet.

Kommunedelplanen er organisert i tre innsatsfelt. De bygger på hverandre, danner sammenhenger og utgjør et helhetlig system for sosial, økonomisk og miljømessig bærekraftig kulturutvikling i Halden. Planen omfatter alle deler av kulturfeltet, både det frivillige, offentlige, private og profesjonelle kulturlivet.

Hvert innsatsfelt angir mål som skal være målbare gjennom hele planperioden. Til hvert av målene ligger et sett strategier. Disse er overordnede, og må leses som et rammeverk eller et mønster for en strøm av tiltak og beslutninger som skal fattes i planperioden. Til strategiene skal det utvikles en handlingsplan, både for tiltak og kulturanlegg. Denne har fireårs-perspektiv, og rulleres årlig i første halvår, som grunnlag for økonomiplan- og budsjettarbeidet. Tiltak som har økonomiske konsekvenser vedtas i Halden kommunestyres årlige behandling av handlingsplanen og budsjett.

Planen omfatter det utvidete kulturbegrepet, men ikke idrett og friluftsliv, som ivaretas i egen plan. Det skal også utarbeides egne planer for kulturminnevern og frivillighet, og kommunens nærings- og sysselsettingsplan står også i relasjon med denne kommunedelplanen.

«Kommunedelplan kultur 2022-2034» erstatter «Kulturplan for Halden kommune 2015-2019».

FOTO: VERONICA VAN GRONINGEN

Nasjonale lover og føringer

Kommunens kulturoppdrag er omfattet av et sett lover og offentlige føringer.

Kulturloven (2007) fastlegger offentlige styremakters ansvar for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle kan få anledning til å delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk. Med kulturvirksomhet menes i denne loven å:

- skape, produsere, utøve, formidle og distribuere kunst- og andre kulturuttrykk.
- verne om, fremme innsikt i og videreføre kulturarv.
- delta i kulturaktivitet.
- utvikle kulturfaglig kunnskap og kompetanse.

Loven stiller videre krav til kommunen om å fremme profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbudet, og legge til rette for deltakelse i kulturaktiviteter. Ved hjelp av blant annet økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemidler, skal kommunen sikre at kulturlivet har forutsigbare utviklingskår. Med dette gir Kulturloven kultursektoren status som offentlig ansvarsområde som skal sikre at kultursektoren behandles og prioriteres på lik linje med andre lovpålagte oppgaver.

Videre er kommunens kulturoppdrag omfattet eller regulert i likestillings- og diskrimineringsloven (universell utforming) opplæringsloven (kulturskole), folkebibliotekloven, åndsverkloven, kulturminneloven, kirkeloven og lov om film og videogram fastsetter og regulerer kommunens ansvar og arbeid på kulturfeltet. Det ligger videre en forpliktelse i FNs barnekonvensjon artikkel 31, som sier at:

- Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid, og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.
- Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

Regionale føringer

Fylkeskommunene er tillagt ansvar for regional utvikling og samordning innenfor fylkene, også innenfor kultursektoren. Viken fylkeskommune har tre temastrategier innen kultur og mangfold for perioden 2022-2025: «Temastrategi for kunst og kultur», «Temastrategi for bibliotekutvikling» og «Temastrategi for frivillighet».

Et godt regionalt samarbeide mellom kommuner og fylkeskommuner innenfor kulturfeltet er på flere områder en forutsetning for å lykkes. Halden er på den ene siden en viktig bidragsyter for regional kulturutvikling, og vil på den andre siden også ha nytte av samarbeidet. Kommunedelplanen er derfor utarbeidet med tydelige sammenhenger til det regionale kulturpolitiske rammeverket, både tematisk og strategisk.

VISJON

Ambisjonenesom ligger i denne kommunedelplanen handler ikke utelukkende om kultursektorens interesser, men reflekterer kulturens betydning for en fremtidsrettet samfunnsutvikling og en sterkere livskvalitet i Halden.

Kunst og kultur er en hjørnestein for et sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig lokalsamfunn i framtiden. Det handler om livskvalitet, innenforskap og kultureldeltakelse, om læring, ytringsfrihet, og i ytterste instans – om menneskeverd. Det handler også om produktivitet og verdiskaping innen en av de største globale næringene, kultur- og opplevelsesnæringen. Det handler om Haldens konkurranseevne om tilflyttere, kompetente arbeidstakere, arbeidsplasser og besøkende.

Kulturfeltet er videre en sterk ressurs for å løse vår tids største utfordringer. Kunsten har en ubestridt egenverdi, men fungerer også som endringsaktør og katalysator for bevisste holdninger og verdier som fremmer bærekraftmålene. Kultur berører og aktiverer oss med en slik styrke at det i ytterste konsekvens kan endre våre verdimeslige holdninger. Kultur og bærekraft henger derfor sammen.

Halden har noen viktige forutsetninger til stede. Vi har et sterkt kulturliv, enestående teknologiske fagmiljøer, og en by med unike stedlige og historiske kvaliteter. Kulturplanen er et rammeverk for hvordan vi skal skape, bevare og tiltrekke oss **deltakelse, glød** og **talent** med kunst og kultur som utgangspunkt – i verdienes bredeste betydning.

Deltakelse er grunnlaget for alt. Et inkluderende kulturliv som inviterer mennesker inn. Et kulturtilbud som trekker oss opp av sofaen. Bøker som ber om å bli lest. Festivaler som fyller festningen til randen.

Glød er en verdi som åpner for tolkning. Det kan bety innsats og inspirasjon, temperatur og engasjement, kraft og produktivitet. Filosofen Arne Næss definerte glød som en avgjørende faktor i sin Lykkeformel. Halden kler glød.

Talent kommer i alle farger og former. Vi tror det finnes i alle mennesker – på ett eller annet område. Vi skal ha et kulturliv som åpner for at alle kan oppdage og utvikle sitt talent. Vi skal ha et kulturliv der talenter finner en vei i egen by, og som tiltrekker talenter til byen.

Kulturplanen er helhetlig og ambisiøs, passende for en by med en sterk identitet og historie. Det er også en plan for framtiden – en epoke som vil preges av at kommunal sektor skal gjøre mere – for flere – med mindre ressurser enn i dag. Nøkkelen til å nå våre mål er derfor samspill og samskaping. Å finne løsninger i **felleskap**. Å sette dem ut i live **sammen**. Når suksesshistorien om Halden som kulturby skrives i 2034, vil det være en historie om et sted som gjorde det sammen, på tvers av miljøer, fag og sektorer. På tvers av grenser.

Dersom denne planen oppleves og forstås som vårt felles oppdrag, der vi er enige om målene, der alle har noe å bidra med, og alle har noe å vinne, vil vi lykkes.

Derfor er kjernen i visjonen vår mer **hvordan** enn **hva**:

Med kunst og kultur skaper vi sammen deltagelse, glød og talent.

FOTO: JAN-PETER DAHL

KULTUR-GLØDEN

Therese Næss Diesen kommer fra en av Haldens mest aktive kulturfamilier. Men det var slett ikke sikkert at det var kultur hun skulle jobbe med. Som ung var hun oppslukt og rådvill innenfor alt mulig rart av kultur og medier, og det var ingen klar retning som utpekte seg. Men noe endret seg da hun var med på et prosjekt filmskaper Øystein Karlsen hadde med Den Kulturelle Skolesekken. Plutselig ble en glød og en retning tent i Thereses kreative hode.

Hvis Diesen skal trekke frem hva som er viktigst for henne som kulturperson, så er det miljø, mangfold og ikke minst - glød. Hun tror man må ha en form for lidenskap for det man driver med, ellers er det håpløst. Men den gløden kommer ikke alltid av seg selv.

Jeg tror det er viktig at man utsettes for kultur og har det gøy med det fra man er helt liten, og får mulighet til å erfare et mangfold av kulturuttrykk og aktiviteter. Noe kan fenge mer enn andre ting, men til slutt kan man finne det som tenner en glød i deg. Det skjer ikke hvis man ikke har anledning eller vilje til å prøve ut litt forskjellige ting.

I dag sitter Diesen på en bachelor i filmlyd og en master i audiovisuell design fra Den norske filmskolen på Lillehammer, den mest prestisjetunge filmutdannelsen Norge tilbyr. Hun har jobbet på prosjekter som Snøfall, Heimebane, Thelma og Rådebank. Men selv er hun ikke så opptatt av prestisje, eller hvor store prosjektene er. Det handler mer om at prosessene er gode og samarbeidet givende.

For å kunne jobbe med kultur, er man helt avhengig av et miljø. Man trenger å kunne være fysisk sammen med mennesker som deler samme interesser og som nerder på de samme tingene som en selv. Men man trenger også å være sammen med kulturfolk som gjør helt andre ting. Jeg trenger å bli inspirert, å oppleve nye ting og se andre måter å gjøre kultur på, for å holde min egen glød i live. Man høster så mye fra å se og oppleve andres prosjekter og idéer. Da blir man inspirert, og så bobler det opp noe i en selv, som kommer innenfra og som blir til noe man virkelig brenner for.

I Halden finnes det mange mennesker med mye glød, men det er kanskje ikke alltid så lett å finne sammen. Bare tenk på hva som kunne oppstå hvis vi samler all gløden vår til en stor komet under ett tak og tenker høyt og eksplosivt!

For Diesen er ikke bare opptatt av lyd. Det at hun endte opp på en lydlinje på en filmskole var egentlig en ren tilfeldighet, hun hadde ikke tenkt at hun skulle komme inn, og dessuten var det egentlig foto hun brant på den tiden.

Men hvem sier at jeg må jobbe med lyd resten av livet mitt? Jeg vet fortsatt ikke helt hva jeg skal bli når jeg blir stor, og det er jo spennende i seg selv. Må man egentlig bestemme seg for det noen gang?

Mitt ønske for Halden ser litt sånn her ut: Haldens sentrum og gågate bobler av liv. Det finnes flere hus i Halden som er byens kulturhub, og det er aktivitet både syd og nord for elva. Her finner man alt fra lokaler hvor man kan produsere scenografi, kostymer og rekvisitter, til kontorer hvor man kan skrive søknader og fremdriftsplaner, studioer for å jobbe med lyd og film, sosiale soner hvor man kan spise sammen eller snakke om prosjektene sine, scener hvor man kan vise frem det man jobber med, og utstillingslokaler hvor man kan hente inspirasjon.

Og så har vi alle menneskene som driver med alt dette!

Vi har en stor kulturskole som tilbyr mange ulike kunstneriske retninger, vi har relevante kultur- og medielinjer på videregående, vi har en folkehøgskole som tilbyr spissede produksjonslinjer, høyere utdanning med flere kulturfag, både praktisk og teoretisk rettet, og vi har et godt rykte for å bruke praksiselever og læringer i alle de store produksjonene våre.

Det finnes flere festivaler i byen, både store og kommersielle aktører, og nisjefestivaler hvor du kan oppleve helt smale ting.

Det å komme til Halden skal vekke en glød og så et frø i enhver person, enten du er kulturgiver eller kulturmottaker, gammel eller ung, eller fra her eller der.

INNSATSFELT 1 – ET MANGFOLDIG KULTURLIV FOR ALLE

Halden skal ha et aktivt, inkluderende og mangfoldig kulturliv. Det bidrar til livskvalitet og innenforskap. Det bygger en attraktiv by, og er en drivkraft for Haldens videre utvikling. Kunst og kultur er fundamentalt for et samfunn som fremmer læring, utvikling, toleranse, demokrati, og i ytterste konsekvens – menneskeverd. Haldens kulturliv skal være preget av stor grad av deltakelse, glød og talent.

Dette innsatsfeltet organiseres i fem hoveddeler; *Den kulturelle grunnmuren*, *En kulturby for barn og unge*, *Et mangfoldig kulturliv*, *Kompetanse og læring* og *Studentbyen*. Til sammen danner de et avgjørende fundament for den helhetlige kulturkommunen Halden, et samfunn med sosial bærekraft, og som en forutsetning for videre økonomisk verdiskaping med kunst og kultur som utgangspunkt.

Den kulturelle grunnmuren

Den kulturelle grunnmuren er et begrep som beskriver fundamentet i det kommunale kulturoppdraget; bibliotek, kulturskole, fritidstilbud og kulturarenaer. Den kulturelle skolesekken og spaserstokken bør også inkluderes i dette begrepet som viktige ordninger for å sikre innbyggerne kulturtilgang gjennom store deler av livet. Den norske kulturmodellen er fundamentert på at man som innbygger i Norge skal ha en god tilgang på alt dette, uavhengig av alder, bosted eller sosialt utgangspunkt. Vårt mål er at de kommunale kulturtilbudene skal engasjere flere og flere innbyggere til **kulturdeltakelse**.

Dette avhenger for det første av **tilgjengelighet** i bredeste forstand, fra universell utforming og vide nok åpningstider, via lave økonomiske barrierer, til så korte ventelister som mulig på elevplasser, eller medier til utlån.

Videre avhenger det av at innholdet som tilbys er **relevant** og **aktuelt** for publikum. Samfunnet er i konstant endring, og det påvirker innbyggernes perspektiver og interesser løpende. Tilbudene i den kulturelle grunnmuren må hele tiden fornyes og aktualiseres, slik at det inspirerer innbyggerne til deltakelse, uavhengig av alder eller utgangspunkt.

I siste instans må tilbudene holde **kvalitet**. Det stiller krav til kompetente ansatte og ledere, egnede lokaler og tilstrekkelige økonomiske ressurser både til drift, men også til at tilbudene kan utvikles og fornyes.

Kulturby for barn og unge

Kulturdeltakelse skaper opplevelser, mestring og livskvalitet. Kunsten er grunnlaget i menneskets utvikling og skaperkraften i oss. I Halden skal barn og unge få delta i kultur- og fritidsaktiviteter av høy kvalitet, uavhengig av sosial bakgrunn eller økonomiske forutsetninger.

Barn og unge er også fremtidens ressurs for kulturfeltet. De er neste generasjons kunstnere, musikere, filmskapere og spillutviklere, tilskuere, frivillige og kulturarbeidere. Kort sagt avhenger fremtidens kulturby av planperiodens kultursatsing for barn og unge. Derfor er det viktig at tilbudene er av kvalitet, og programmeres med et innhold som appellerer til barn og unge.

Ved inngangen til planperioden kjennetegnes Halden av et relativt spredt og mangfoldig kultur- og fritidstilbud til barn og unge: Kulturskolen, Rockehuset, Ungdomshuset i Skofabrikken, Ung Kultur Møtes (UKM), Halden folkebibliotek, og flere ulike fritids- og kulturtilbud gitt av private, frivillige eller ideelle aktører. Det kan oppleves som en styrke at byen har et mangfold av tilbud med ulike former og innhold som appellerer til ulike grupper unge. Samtidig kan dette være sårbart dersom tilbudene ikke samarbeider, dersom de bidrar til nødvendige grupperinger av ungdomsmiljøet, eller at de enkelte tilbudene hver for seg ikke oppnår tilstrekkelig volum eller kvalitet. Det er også en sårbarhet at modellen kan føre til økonomisk uforutsigbarhet for aktører, at det oppstår et avhengighetsforhold til større eller mindre grad av offentlig støtte, og at økonomi og kompetansemiljøer fragmenteres.

Planen legger opp til en strategi som på den ene siden ivaretar fordelene av at ulike fagmiljøer er offensive som kulturtilbydere til barn og unge, og på den andre siden vil undersøke hva tilrettelegging for **samling** av tilbud, ressurser og kompetanse, gjennom samhandling i et ungdommens kulturhus, kan føre til. Dette kan huse både private og offentlige tilbydere av kulturaktiviteter, som sambruker undervisningsfasiliteter, fellesarealer og møteplasser.

Et mangfoldig kulturliv

I Halden bidrar teaterlag, kor, korps, kunstforening, band, historielag, frivilligsentral, litteraturforening, kirker, foreningsliv og enda mye mer, til et inkluderende og mangfoldig kulturliv. Et slikt bredt og mangfoldig kulturliv er grunnleggende for en bærekraftig by. Det er derfor en målsetting at Halden også i fremtiden skal ha nettopp et **aktivt, inkluderende** og **mangfoldig kulturliv**.

Det er grunnleggende at alle mennesker skal ha tilgang til et kulturliv uavhengig av hvem du er – det vil si uavhengig av alder, økonomi, digitale ferdigheter, sosialt utgangspunkt, eller funksjonsforutsetninger. Kulturarenaene skal være universelt utformet, og arrangementer på temporære arenaer skal også hensynta dette behovet der det er mulig. Demografien i Halden vil i planperioden preges av at andelen eldre innbyggere øker. Det skaper nye muligheter, men stiller også krav til kulturfeltet om å tilpasse seg dette med tanke på markedsføringskanaler, tidspunkt for arrangementer og programmering.

Kulturlivet bygges og utvikles i fellesskap mellom det offentlige, private og frivillige, og kvaliteten på samspillet og **samskapingen** vil i seg selv være avgjørende for i hvilken grad vi lykkes med å nå målsettingen. Det er dermed nødvendig å legge gode strategier for samarbeid og tilrettelegging. Samskaping handler om å i fellesskap finne løsninger, eller produsere dem, for å nå målene våre, der innbyggerne og andre aktører er med på hele prosessen.

Gode og tilgjengelige arenaer for produksjon og formidling av kunst og kultur er videre en avgjørende faktor for kulturlivet. En målrettet **arenapolitikk** er av så stor betydning at det derfor defineres som et eget innsatsfelt i denne kommunedelplanen, innsatsfelt 3 «Kulturarena Halden».

Frivillig sektor er et fundament for Haldens kulturliv. Frivillighet skaper både livskvalitet for den enkelte, og store verdier for samfunnet. Den gir store muligheter, men for offentlig sektor er det nødvendig å være bevisst at den ikke må tas for gitt, og først og fremst springer ut ifra den enkelte frivilliges motivasjon og idealisme. Frivillighet lever av lyst, dør av tvang, og vil være i kontinuerlig endring, med ulike muligheter og begrensinger i fremtiden. En målrettet **frivilligpolitikk** vil fremme et mangfoldig kulturliv. I Halden er det Frivillighetsplanen som er det politiske verktøyet for dette.

Kompetanse og læring

Fremtidens kulturliv i Halden, både det profesjonelle og det frivillige, vil være avhengig av talenter og kompetente mennesker. Derfor er det en viktig målsetting å skape, utvikle, beholde og tiltrekke talenter i Haldens kunst- og kulturliv.

Den første forutsetningen for at vi lykkes med dette er at innholdet i **den kulturelle grunnmuren** er tilgjengelig, relevant og av høy kvalitet, og at vi lager en inspirerende **kulturby for barn og unge**.

Den neste forutsetningen er et mangfoldig og produktivt kulturliv av kvalitet. Kulturnæringer, kunstinstitusjoner, arenaer, kulturmiljøer- og klynger skaper et **jordsmonn** for kulturaktører å vokse og utvikle seg i. Å legge til rette for at kulturmiljøer samles og er produktive, er også et grep for å heve kulturfeltets kompetanse, og for å utvikle talenter.

Til slutt avhenger det av **utdannelse**. Haldens kulturelle ambisjon vil være avhengig av å sikre et helhetlig utdanningsløp innen kunst, kultur og estetiske fag. Halden skal ha som målsetting å tilby god utdanning i kunstneriske og kulturelle fag gjennom både grunnskole, kulturskole, videregående og til med høyskole- og forskningsnivået. Kommuneplanens samfunnsdel setter et mål om å øke andelen av befolkningen som tar høyere utdanning. Et tett samarbeide med HIØ for å formidle og utvikle studietilbudene er en viktig strategi for å få til dette, og kunst- og kulturfag pekes i denne planen på som viktig. Haldens samlede kulturfelt skal være et aktivt og attraktivt miljø å drive disse utdanningene innenfor. I tillegg vil et slikt sammenhengende utdanningstilbud gi svært viktige effekter tilbake til kulturfeltet.

Studentbyen

Høgskolen i Østfold er en svært viktig ressurs for Halden. Den skaper arbeidsplasser, kunnskaps- og forskningsmiljøer og studenter som lever og bor i byen. Tilstedeværelse av studenter har stor betydning for en by. De er aktive. De skaper liv. De gir impulser. Når de er synlige og til stede har de en stor verdi for utvikling av både byen og kulturlivet.

Ved inngangen til planperioden er studentenes tilstedeværelse og påvirkning på byen lavere enn vi ønsker. Vårt mål er å revitalisere Halden som studentby. Det vil være verdifullt for byen og kulturlivet. Det vil også bidra til å gjøre Høgskolens tilbud på Remmen enda mer attraktivt å søke seg til, og det vil skape en enda bedre tilværelse for den enkelte student i den tiden de tilbringer i byen.

Mål 1.1 – Den kulturelle grunnmuren i Halden holder høy kvalitet, er tilgjengelig for alle innbyggere og tilbyr et relevant og aktuelt innhold.

S1.1.1 – forsterke satsingen på Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken, gjennom samspill mellom kultur, skole, institusjoner og det lokale profesjonelle kulturfeltet.

S1.1.2 – Halden kulturskole tar en fremskutt posisjon som lokalt kulturpedagogisk kompetansesenter, og skaper deltakelse, mestring og utvikling gjennom et variert og aktuelt fagtilbud av høy kvalitet.

S1.1.3 – Halden folkebibliotek tar en fremskutt posisjon som kultur- og litteraturformidler, og arena for opplevelser, debatt og læring.

S1.1.4 – Rockehuset og Ungdomshuset i Skofabrikken skaper deltakelse, utvikling og mestring gjennom kulturdrevne aktiviteter.

Mål 1.2 – Barn og unge har et rikt kulturtilbud av høy kvalitet og relevans.

S1.2.1 – styrke kulturtilbudenes kvalitet og utvikling gjennom medvirkning og samskaping med barn og unge.

S1.2.2 – sikre at barn og unge har tilgang til profesjonelle arenaer for produksjon av kunst og kultur, både som aktører og publikum.

S1.2.3 – utrede og igangsette et fremtidsrettet samlende arenakonsept for barn og unge, med egnede fasiliteter for et mangfoldig kulturtilbud.

S1.2.4 – tilrettelegge virkemiddelordninger som senker økonomiske barrierer for barn og unges kulturdeltakelse.

Mål 1.3 – Halden har et aktivt, inkluderende og mangfoldig kulturliv.

S1.3.1 – utvikle og gjennomføre et systematisk arbeid for samskaping mellom kommune og kulturliv.

S1.3.2 – gjennomføre en arenapolitikk i Halden, som sikrer kulturlivet fremtidsrettede produksjon- og formidlingsarenaer, i sammenheng med innsatsfelt 3 i denne planen.

S1.3.3 – gjennomføre en målrettet frivilligpolitikk, med Frivillighetsplanen som politisk verktøy.

S1.3.4 – tilrettelegge virkemiddelordninger for et inkluderende og mangfoldig kulturliv, og styrke graden av sentrale overføringer inn til kommunens kulturliv.

S1.3.5 – tilrettelegge for at kultur er tilgjengelig for alle, uavhengig av alder, økonomi, sosialt utgangspunkt eller funksjonsforutsetninger.

Mål 1.4 – Halden har et helhetlig utdanningsløp innen kunst og kultur.

S1.4.1 – Halden kulturskole og grunnskolen utvikler samspillet som gjensidige kompetanse-ressurser innen estetiske fag.

S1.4.2 – kommune og kulturliv er pådrivere og samarbeidspartnere i utviklingen av videregående eller høyere utdanning innen kunst- og kulturfag i Halden.

S1.4.3 – Haldens kulturliv styrker sin rolle som utviklingsarena for unge kulturaktører underveis i eller etter endt utdanning.

Mål 1.5 – Studentmiljøet er en aktiv og tilstedeværende del av Haldens by- og kulturliv.

S1.5.1 – Systematisk samskaping om å tilrettelegge Halden som studentby, mellom kommune, høgskolen studentmiljøet, kultur- og næringsliv.

TEKST: CATHARINA HEIDE AMUNDSEN FOTO: MARTIN GUNDERSEN

VERDISKAPING PÅ TVERS

Da Pernille Elise Jørgensen begynte å jobbe for Opera Østfold i 2017 visste hun kanskje ikke helt hva hun gikk til og hvilke utfordringer som kan oppstå når man skal lage Norges største utendørs operaoppsetninger. Siden den gang har hun lært mye, gjort mye rart og samarbeidet med utrolig mange dyktige og fine folk. Og en ting er hun helt sikker på: Halden har Norges mest unike utendørsarena, og den må vi fortsette å utnytte!

Se for deg at du skal ha ganske mange bikere, med skikkelig fine og dyre Harley Davidsson sykler, kjørende inn på Place d'Armes på festningen, i relativ høy fart. Grus og motorsykler... Ikke en god kombo. Hva gjør man da? Jo, man ringer Kommandanten på Festningen å spør om man kan få lov til å midlertidig asfaltere et av landets mest kjente festningsverk, som forøvrig også er fredet av riksantikvaren. Og kommandanten, han sa ja. For sånn er det her i Halden. Her hjelper vi hverandre, og veien mellom de ulike instansene og aktørene er kort.

Derfor er det ikke uvanlig for Jørgensen å samarbeide med et asfalteringsfirma. Eller at Park og anlegg i Halden kommune kommer kjørende med store lass med bark, som de så henter igjen etter forestillingene. Eller at Halden Brannvesen stiller opp en formiddag for å fylle vann i ballasttankene under stillasene.

Når man sier ordet opera, så tenker de fleste kanskje på Operaen i Oslo. Et sted hvor man går med pene kjoler og høye hæler, nyter et glass gyllne bobler og menger seg litt med fiffen. Men hvis du sier ordet opera til Pernille, så tenker hun på noe helt annet.

For det første så er det en fryktelig dårlig idé å troppe opp på festningen i midten av juni med lette sommerkjoler, stiletthæler og en paraply ved uttrykk for regn. Det er noen som prøver hver gang, og derfor har vi bl. a. begynt å selge pledd og regnponchoer før forestillingsstart.

En utendørs opera på festningen er like mye for mannen i gata som for fiffen, og det vi ønsker å skape er magiske operaopplevelser som treffer alle. Her trenger du ikke å kunne noe om opera fra før, eller være ekspert på Mozart eller Wagner for å ha en fantastisk kveld.

Oppsetningene, som går annethvert år, trekker mange Haldensere til tribunen, men også folk fra andre byer i Østfold og resten av landet. Til og med fra utlandet. Det er plass til hele 2.800 publikummere pr kveld, og flere av oppsetningene har trukket opp mot 10.000 mennesker. Og når kulturnæringen i en by går så godt, da går også resten av næringslivet så det suser.

Vi samarbeider jo med utrolig mange forskjellige tilbydere og bransjer, når man skal gjøre noe så stort. Det er selvfølgelig de som driver med lyd, lys, scenografi osv. Men også alt fra hoteller så crewet vårt har et sted å bo, restauranter og catering,

bilutleie, matbutikker og så videre. Vi er ca. 300 personer involvert i hver oppsetning, så det blir noen måltider og hotellsenger i løpet av perioden.

Men i tillegg prøver vi å kjøpe og ordne alt annet så lokalt som mulig også. Hver eneste skrue og planke som går med for å bygge disse enorme scenene våre, det kjøpes lokalt. Og så gir vi det bort etterpå, slik at andre lokale produksjoner kan dra nytte av de samme materialene. Det er miljøvennlig, og det bidrar til at vi i byen hjelper hverandre der vi kan.

Kulturnæring har jo en stor verdi i seg selv, ved at vi skaper arbeidsplasser og gjør Halden til en mer attraktiv by å både besøke og bosette seg i. En kulturturist legger faktisk i snitt igjen dobbelt så mye penger i byen som en vanlig turist.

Dessuten skaper vi entusiasme og er med å tenne en glød hos ungdommene, som jo er fremtidens kulturarbeidere.

For Opera Østfold er det nemlig ekstra viktig å ha med seg unge og nye talenter i produksjonene sine.

De samarbeider med flere videregående skoler om alt fra kostumesying, parykker, sminke og påkledersker, statister på scenen, produksjonsassistenter og teknisk crew. Og ungdomsskolene i byen blir alltid invitert til å komme å se generalprøven.

Det er viktig å skape denne broen mellom kulturnæringen og resten av befolkningen. Jeg tror vi tjener på det alle sammen. Og om det sitter en ungdomsskoleelev i salen og ser på, som senere velger å gå dramalinja eller medieproduksjon, for så å bli kulturarbeider selv, da har man gjort noe bra.

Jeg tror det er viktig å spille på de gode kreftene som finnes i byen vår. Enten man skal gjøre noe helt nytt, eller videreføre noe som allerede finnes. Opera Østfold samarbeider med utrolig mange gode aktører i Halden, og det ønsker vi å både fortsette med og utvikle. Næringslivet i byen, både det kulturelle og alle andre, blir så mye bedre når vi drar nytte av hverandre.

Det dukker jo støtt og stadig opp nye utfordringer. Og da må vi ha litt Pippi-mentalitet. Det har vi aldri gjort før, så det klarer vi helt sikkert!

Og når hele næringslivet står sammen om så store prosjekter som dette, så klarer vi det!

INNSATSFELT 2 – VERDISKAPING GJENNOM KUNST OG KULTUR

Kulturinstitusjoner, kulturelle og kreative næringer er en sentral del av kommunens kulturfelt, og en viktig drivkraft for økonomisk vekst, innovasjonsevne og byutvikling. Vi vil satse på dette med utgangspunkt i Haldens identitet, kompetansen i kulturfeltet, og de stedlige og historiske kvalitetene ved byen. Samtidig skal innovasjon og nye former for samarbeid, produksjon og formidling av kunst og kultur være en offensiv satsing. Halden skal være en magnet for talent – enten det skapes her, eller tiltrekkes hit.

Haldens kulturelle og kreative virksomheter omfatter samfunnsmessige og markedsrettede tilbud innen musikk, film, spillteknologi, opplevelse, dans, scenekunst, visuell kunst, design, arkitektur, litteratur, media og reklame. Virksomhetene er basert på **kommersiell** utnyttelse av kulturelle uttrykk og kreativ praksis som i hovedsak baserer driften på inntekter fra næringsvirksomhet. Byen har **kulturinstitusjoner** som Opera Østfold, Det norske blåseensemble, Brygga kultursal og Østfoldmuseene, noen av landets fremste musikkstudioer, et fremstående teknologimiljø, og unike stedlige og historiske kvaliteter. Haldens nærhet til Europa åpner også for økte muligheter for internasjonalt kulturelt samarbeid.

Vi skal arbeide for at Halden er en **attraktiv kunst- og kulturby** for kulturaktører og -miljøer, med gode muligheter til å produsere, formidle og distribuere profesjonell kunst og kultur. Halden kommune skal være en aktiv **samarbeidspartner, tilrettelegger, og pådriver** for å oppnå det, men mange av målene innenfor dette innsatsfeltet vil kun oppnås gjennom systematisk og forpliktende samarbeid mellom offentlige og private aktører.

I korte trekk handler alt dette om hvordan vi skal skape og tiltrekke oss talenter, glød og deltakelse med kulturelle og kreative næringer som utgangspunkt. Vi tror et samlet arbeid etter disse linjene vil skape en **produksjonsby** som gir et jordsmonn for talenter å vokse og virke i, og som har tiltrekningskraft på mennesker utenfra, enten de vil komme til Halden for å virke, leve eller oppleve.

Planen retter et stort søkelys på samarbeid, infrastruktur, kompetanseutvikling og formidling. Da er det også viktig å huske at det handler om å utvikle **innhold**. Haldens kulturelle og kreative næringer må utvikle innhold av kvalitet som inspirerer mennesker, skaper nye opplevelser og refleksjoner, og som foretrekkes av publikum i sterk konkurranse fra et ellers eskalerende kultur- og mediebilde. De må være i stand til å markedsføre, formidle, distribuere og kapitalisere på det, på en måte som skaper oppmerksomhet, og økonomisk og miljømessig bærekraft i fremtiden.

Samspill og kompetanse

Våre målsettinger krever et systematisk arbeid med **kompetanseutvikling**, forpliktende **samarbeidsformer** og **satsinger** på tvers av privat og offentlig sektor. Haldens kreative næringer, kunst- og kulturliv er en betydelig kompetanseressurs. Denne må både involveres i utviklingen av byen, og miljøene må også settes i samspill. Det vil forløse både produksjonsevnen og innovasjonskraften i byen.

Planen foreslår å tilrettelegge for et **systematisk samarbeide** mellom kulturelle og kreative næringer, og kommunen. Samarbeidet må ha både konkret innhold og mandat, der vi foreslår en arbeidsmetode med et flerårig handlingsprogram, som inneholder ulike satsinger for byens kreative og kulturelle virksomheter sine innovasjons- og produksjonsevne. En strukturert metode med mandat og dynamisk innhold. Dette vil være en drivkraft til å utvikle en **offensiv bransje** lokalt, men også **kunnskap** om det kulturelle næringsfeltet. Vi tror denne arbeidsformen og kunnskapsutviklingen vil bli Haldens fremtidige **konkurransefortrinn**.

Videre foreslår planen at det utvikles et program for kunnskapsdeling, både lokalt/regionalt gjennom **mentorprogram** for nye aktører og gründere innen næringen, så vel som utad gjennom internasjonale **workshops** og **forskningskonferanser** lokalisert og drevet frem i Halden. Dette skjer i samspill mellom kommune og kulturaktørene. Dersom Halden tar en rolle som **kompetansesenter** og **læringsarena** om utvikling av kulturelle og kreative næringer, vil det bidra til å gi byen en kontinuerlig drivkraft, og videre et konkurransefortrinn gjennom kunnskap og innovasjon.

Halden har på flere felt et stort potensial i ekstern finansiering av kulturfeltet gjennom regionale, statlige og internasjonale overføringer. En del av kompetansehevingen skal handle om dette. I Halden skal vi ta offensive grep for å øke de eksterne overføringene inn til Haldens kulturliv. Vi må utvikle og dele kompetanse om å ta del i de ulike virkemiddelordningene, som et ledd i denne satsingen.

Kultur og teknologi

Halden er en by med mange forutsetninger for å **produsere, formidle og distribuere** kunst og kultur på et høyt kvalitativt nivå, både nasjonalt og internasjonalt i fremtiden. Dessuten har Halden **teknologiske kunnskapsmiljøer** med stor innovasjonsevne. Den globale utviklingen innenfor dette feltet vil være markant i hele planperioden, med potensiell stor økonomisk verdi og som drivkraft for innovasjon.

Nøkkelordene for å lykkes innen dette feltet er **kompetanse, møteplasser** og **samspill**. Dersom disse kreftene finner hverandre, og begynner å spille sammen, vil det gi oss helt andre muligheter som produksjonsby av kunst og kultur i fremtiden. Det vil være en viktig strategi å tilrettelegge for strukturerte og forankrete samarbeidsformer mellom aktører i teknologimiljøet, og laboratorievirksomhet i grensesnittet kunst og teknologi. Tilrettelegging av produksjonsbyen Halden, gjennom felles fysiske, sosiale eller faglige møteplasser mellom kultur og teknologi vil være en viktig strategi. Kommunen kan ikke løse dette alene, men kommunen kan være en pådriver og tilrettelegger for å sette miljøene i spill sammen.

Arrangørbyen Halden

I Halden har Fredriksten festning, Brygga kultursal, Opera Østfold, Fredrikshalds teater og byens andre scener og arenaer gjennom flere år bevist at byen har evne til å huse arrangementer og opplevelser av høy kvalitet og attraksjonsverdi. Byen har både kvalitetene og potensialet til å være vertskap for opplevelser i både stor og liten skala. Arrangementsstrategien er også en viktig del av kommunens nærings- og sysselsettingsplan. I Halden skal det være **enkelt, inspirerende** og **smart** å arrangere.

Arrangementene har verdi på flere måter. Byens attraktivitet og synlighet blir større, de skaper opplevelser, livskvalitet og bolyst. De trekker besøkende til byen, og bidrar til lokal verdiskaping.

Halden skal med utgangspunkt i sin identitet, kompetanse og stedlige og historiske kvaliteter ha ambisjoner om å være vertskap for arrangementer innenfor de fleste kunstneriske disipliner, med musikk og scenekunst som særskilte satsingsfelt. Det ligger et uforløst potensial i å knytte arrangementer tettere sammen med **næring, kunnskap** og **kulturturisme**.

Kulturturistene er mer aktive og bruker mer penger enn de øvrige feriereisende. De har høyest gjennomsnittlig døgnforbruk, blir lenger, og reiser oftere flere sammen, ifølge Innovasjon Norges Turistundersøkelse. Vi trenger mer kunnskap om hvem kulturturistene er, og å styrke tilretteleggingen for det. Mange sektorer, aktører og perspektiv kan bidra, og er relevante. Å utvikle internasjonalt konkurransedyktige kulturreiser til og i Norge, vil kreve kvalitet i verdensklasse. Dette er ikke en utfordring som Halden løser alene, det er et arbeid på tvers av bransjer og forvaltningsnivåer, men Halden skal delta, og dermed styrke sine gevinster fra dette feltet.

Vi må også arbeide kontinuerlig med arenaenes **anleggs kvaliteter** på den ene siden, og på den andre siden kommunens **infrastruktur** for å ta imot og være godt vertskap for større mengder besøkende. Samtidig skal arrangementsstrategiene ta inn i seg dimensjoner som **mangfold, sosialt innenforskap** og **miljømessig bærekraft**.

FOTO: MTABS

Mål 2.1: Halden har stor verdiskaping gjennom produksjon, formidling og distribusjon av kunst og kultur.

S2.1.1 – styrke kommunens kompetanse som grunnlag for forvaltnings- og rådgiverrollen, og lage strukturer for systematisk samarbeide mellom kulturelle og kreative næringer, og kommunen.

S2.1.2 – planlegge og gjennomføre et flerårig program med satsinger for utvikling av ulike deler av byens kreative og kulturelle virksomheters produksjonsevne. Dette skal skje gjennom de etablerte samarbeidsstrukturene.

S2.1.3 – utvikle og gjennomføre faglige mentorprogram for nye aktører og gründere innen næringen.

S2.1.4 – tilrettelegge for at kunst og kulturnæringer kan samles og konsentreres i definerte byområder som er inspirerende og godt tilrettelagt for samhandling og produksjon, sett i sammenheng med S3.1.2

S2.1.5 – ha en regional rolle som vertskommune for kulturinstitusjoner, som Opera Østfold og Det norske blåseensemble, og gjennom samarbeide forsterke effektene av deres tilhørighet i byen.

S2.1.6 – Brygga kultursal skal være en ledende allmenn kulturarena for kulturformidling og opplevelser.

S2.1.7 – ta en regional rolle som kompetansesenter og læringsarena om kulturelle og kreative næringer.

S.2.1.8 – bidra til en miljømessig bærekraftig kultursektor.

Mål 2.2: Halden har en ledende posisjon i utviklingen av nye produksjons- og formidlingsformer gjennom samspeilet mellom teknologi og kultur.

S2.2.1 – tilrettelegge for strukturerte og forankrete samarbeidsformer og laboratorievirksomhet i grensesnittet kunst og teknologi.

S2.2.2 – bidra til systematisk sammenkobling mellom næringslivet, kompetansemiljøer og utdanningsinstitusjoner på alle nivåer, som arbeider innenfor spillutvikling.

Mål 2.3: Halden er landsdelens ledende by for levende kulturformidling og arrangementer

S2.3.1– tilrettelegge Halden som en arrangementsby av høy kvalitet, både gjennom arenutvikling, publikumsutvikling, byens infrastruktur og servicenivå.

S2.3.2 – forsterke Haldens posisjon som musikkby.

S2.3.3 – utvikle Fredriksten festning som nasjonal og internasjonal kulturarena, på en måte som balanserer hensynet til festningen som besøksdestinasjon og fredet kulturminne.

S2.3.4 – revitalisere Halden som scenekunstby med produksjoner som tiltrekker seg 5-10.000 tilskuere.

S2.3.5 – utvikle systemer og arbeidsformer som knytter arrangementer godt sammen med næringsliv, kulturturisme og utdanningsinstitusjoner, for å øke den lokale verdiskapingen i forbindelse med arrangementene.

S2.3.6 – være en deltakende aktør i nasjonale satsinger på kulturturisme.

HALDEN GJENNOM LINSA

«Halden er Norges mest fotogene by» sier Jan-Petter Dahl, pressesjef i TV2.

Og det burde han vite noe om, etter 10 år i Allsang på Grensen, som fotograf for noen av landets største aviser og magasiner og som dronepilot for TV2. Sarpingen, som opprinnelig er fra Askim, innrømmer gjerne at han bor i feil by. For gjennom linsa, er det Halden som teller.

Råde er kanskje mest kjent for bakerikjeden Råde bakeri. Og hvis du reiser til Ålesund, så er de aller mest kjent for den flotte utsikten. I Bergen er de mest kjent for Fløyen.

Men hva forbinder folk egentlig med Halden?

Jo, Halden er byen der de lager alle TV-programmene.

For er det noe byen vår er kjent for, ved siden av industrien, så er det TV- og filminnspillingene, og kulturopplevelsene.

I hvilken annen by kan du finne store, kommersielle produksjoner som Allsang på Grensen, hvor hele den vakre byen vår vises frem i beste sendetid på TV og tusenvis av publikummere valfarter til byen vår gjennom hele sommeren? Hvor ellers kan du plutselig befinne deg midt i et bankran under andre verdenskrig, midt i gågata på en tirsdag? Eller oppleve at det tomme industrilokalet i nabobygget plutselig blir omgjort til en politistasjon når en TV-kanal lager en superspennende krimserie i byen vår?

Hvis vi i tillegg tar i betraktning at det var i vår by Tons of Rock startet, at det er her i Halden vi har Norges største utendørs opera hvert andre år, eller at Brygga Kultursal klarer å dra inn noen av verdens største artister, når de er på vei inn i Norge for å spille på Telenor Arena.

Og i tillegg kan du ta deg en tur til den lokale sjappa på hjørnet, en helt vanlig mandag, for å se et japansk rockeband. Eller stikke innom en av de mange scenehusene våre for å se noe skikkelig smalt. Ja, da må vi jo ha oppskriften på suksess?

Dahl har uttalt, mer enn en gang, at Halden er Norges mest fotogene by.

Men hva mener han egentlig med det? Og hvorfor velger store film- og TV aktører å legge innspillingene sine til «lille Halden»?

Jeg tror det er flere ting som spiller inn her, sier Dahl. For det første er det så utrolig mange og forskjellige locations i Halden. Halden er en komplett lokasjonsby, både for TV, film og stillbilder. Her har du brosteinsbelagte gater og gammel trehus-bebyggelse. Du har industriområder og urbane strøk, men også elva som renner gjennom byen og som du kan følge opp forbi Saugbrugs, Spinneriet og opp til Tistedal. Du har festningen som ligger der på toppen, og som er fantastisk uansett årstid og lysforhold. Som til og med er flombelyst på kveldstid og som gir de aller beste blåtime- og fullmåne bildene. Du har masse utmark og skog. Og til og med to fantastiske broer over til Sverige. Det er ikke vanskelig å pitche Halden som by til film- og TV-bransjen, for her har man alt, uavhengig om man ønsker å lage krimserie, realityprogrammer, musikkunderholdning eller dramaserier.

I tillegg har Halden noe som alle produksjoner setter enormt stor pris på: Profesjonelle og erfarne frivillige. Her er det lag og foreninger som har blitt eksperter på store produksjoner, det være seg innen film, TV, musikk eller teater. Et apparat som er vant til å ta imot store produksjoner og alt hva det innebærer.

Det at Halden i tillegg ligger så nærme Oslo, svenkegrensa og veien ut til Europa er også en stor fordel. Hvis man hadde samlet inn alt materialet fra alle innspillinger de siste årene og satt det sammen til en salgsvideo, kan ikke engang Oslo eller Bergen sammenlignes med Halden som location.

Så hvis Halden bare kan bli enige om å satse på en plan, om å være Norges beste location for eksempel, så tror Dahl at alt ligger til rette for å lykkes.

INNSATSFELT 3 – KULTURARENA HALDEN

Ambisjonene som ligger i denne kommunedelplanen handler ikke bare om kultursektoren, men reflekterer også kulturens betydning for en fremtidsrettet samfunnsutvikling og en sterkere livskvalitet.

Kulturarenaer er en forutsetning både for det brede og mangfoldige kulturlivet, kunstinstitusjonene og de kulturelle og kreative næringene. De er også avgjørende for en vital byutvikling. Kulturarenaer fører til aktivitet, liv, inspirasjon, økonomisk verdiskaping og en attraktiv by. Kulturpolitikken i Halden skal derfor innlemme kultur som en viktig del av byutviklingen, gjennom sin planlegging og infrastruktur, og som element i utviklingsprosjekter. En vellykket kulturpolitikk er avhengig av en vellykket arenapolitikk. Skal vi nå målene i denne kommunedelplanen, må vi lykkes med dette innsatsfeltet.

Innsatsfeltet er organisert med to perspektiver på arenavutvikling. Det første handler om hvordan vi skal tilrettelegge og utvikle kulturarenaer som en integrert suksessfaktor for byutvikling. Det andre tar utgangspunkt i Haldens historiske identitet og kulturarv som unik ressurs. Samlet sett danner de et svært godt utgangspunkt for å oppfylle denne planens ambisjoner.

Byen som kulturarena – kulturdrevet byutvikling

Halden kommune skal gjennom sin arenapolitikk sikre gode rammebetingelser for kultursektoren, på en måte der vi kan nå målene i vår kulturplan. Det stiller krav til funksjonelle og fremtidsrettede produksjonslokaler som øvingsrom, atelierer, verksteder, studioer, co-workingplasser, og mangfoldige formidlingsarenaer, som eksempelvis scener, gallerier, bibliotek, møteplasser og konsertlokaler.

Sosial interaksjon har signifikant betydning for kultursektorens produksjons- og innovasjonsevne. Det er derfor et viktig strategisk grep å konsentrere kulturvirksomhet stedlig. Stedlig konsentrasjon av kulturvirksomhet vil også styrke identiteten og kvaliteten ved byområdene der det skjer. I Halden by er sonen fra Kulturkvartalet via Busterudparken til Skofabrikken et slikt område. På sydsiden utgjør området fra Halden torg via Brygga kultursal til jernbanetomten en annen sone. Til sammen er mulighetene veldig gode for en sterk og balansert kulturdrevet byutvikling i Halden, med to definerte soner som kan supplere, drive og utfylle hverandre.

Byens uteområder er verdifulle som temporære kulturarenaer. Det er ved mange anledninger blitt dokumentert at både Busterudparken og Halden torg er gode rammer for arrangementer og kulturopplevelser. På sikt er det en målsetting at uteområder i Kulturkvartalet kan supplere dette bildet. Til sammen vil dette være av stor verdi for arrangementsbyen Halden, og videre utvikling av disse områdene som temporære kulturarenaer blir derfor en strategi i planen.

Kulturarv, museum og kirke som kulturarena

Haldens kulturarv er mangfoldig, har et stort tidsspenn og bærer mye av vår identitet. Vår historie som grensevakt og industrisamfunn er en verdifull ressurs også for utvikling av fremtidens samfunn. Vi har et ansvar som forvalter og formidler av kulturarven, og en mulighet til å anvende den som ressurs i fremtidig kultur- og samfunnsutvikling.

Halden kommune har behov for en kulturminneplan som kunnskapsgrunnlag for forvaltning og formidling. Den er et nødvendig verktøy for administrasjon, politikk, offentlige og private aktører, og første steg blir derfor å utvikle en slik plan.

Vår kulturarv har i seg selv stor egenverdi. Samtidig er den en ressurs som attraksjonsmål, som ramme for opplevelser, møteplasser og merkevare. I Halden skal vi være bevisste på kvalitetene som ligger i vår stedlige og historiske identitet, og forsterke effektene den kan ha for kulturutvikling.

Fredriksten festning eies, drives og vedlikeholdes av Forsvarsbygg. Kommunens eierskap er begrenset til Fredriksten kro. Festningen er både et fredet kulturminne, militær hedersfestning, besøksdestinasjon og en unik kulturarena. Både Place d'Armes og Stevnesletta har etablert infrastruktur for elektrisitet, IT, vann- og avløp, og en publikumskapasitet på omtrent 10.000 hver. Ved inngangen til planperioden er den gjeldende arbeidsformen at Fredriksten festnings venner, på vegne av Forsvarsbygg, booker, kontraherer og tilrettelegger for kulturaktører som leier seg inn. Kommandanten har ansvar for promotering av festningen og historieformidling, samt å delta aktivt i tilrettelegging for bruk.

Fredriksten festnings posisjon og potensiale som kulturarena er åpenbare og unike. Dette blir også berørt i denne kommunedelplanens målsetting for Halden som arrangementsby, der strategien om å utvikle Fredriksten festning til nasjonal og internasjonal konsert- og festivalarena står sentralt. Infrastruktur, digitalisering av publikumstilbud, helhetlig planlegging og gjennomføring av arrangementer, og et koordinert tjenestetilbud mellom de forskjellige aktørene, blir fire viktige satsingsfelt i en slik strategi. Det blir videre viktig gjennom planperioden å gjøre felles vurderinger mellom Forsvarsbygg og kommune om hva som er mest hensiktsmessig arbeidsform for å realisere festningen som ledende kulturarena. Etableringen av et nytt besøkscenter på Fredriksten festning vil kunne svare på flere av de utfordringene som adresseres.

Underveis er det viktig at strategier og tiltak ivaretar balansegangen mellom festningen som kulturarena, besøksdestinasjon og fredet kulturminne.

Gjellestadskipet, restene av et vikingskip som trolig er fra 900-tallet, er et av de mest spektakulære arkeologiske funnene i hele verden de siste årene. Funnet ble gjort takket være ny teknologi, og utgravingene samler stor interesse både i inn- og utland. Gjellestadsprosjektet har et stort potensial for å synliggjøre både nasjonale, regionale og lokale mål for forvaltning av kulturminner og kulturmiljø.

Gjellestad kan bli en spennende attraksjon og møtested mellom vitenskap og publikum, hvor feltarbeid og arkeologiske metoder er utgangspunktet for kunnskapsdelingen, historiefortellinger og visualisering av Gjellestads historie. De store u-utgravde områdene er en viktig forutsetning for en langsiktig programmering av et formidlingsopplegg ved Gjellestad.

Koblingen mellom arkeologiske oppdrag, med en statlig prosjektfinansiering og et formidlingsprosjekt finansiert av regionale og lokale myndigheter, vil gi dette tiltaket et unikt ressursgrunnlag, i forhold til andre deler av norsk reiseliv og opplevelsesindustri. Det er tiltakets endringskraft som kan være dette konseptets fortrinn som kulturhistorisk attraksjonsmål.

Østfoldmuseene er en stiftelse som blant annet består av Halden historiske samlinger, hvis formål er å forvalte og formidle de betydelige museumssamlingene og historiske arkivene som finnes i kommunen. Østfoldmuseene er en betydningsfull kulturinstitusjon for Halden, og har arenaer på flere steder i kommunen: Rød Herregård, Fredrikshalds teater, Fredriksten museum, Berg bygdetun og Fayegården. Haldens historiske identitet går som en vev gjennom hele kommunen, og museumsvirksomhet gir solide plattformer til å bygge videre på dette.

Østfoldmuseene besitter spisskompetanse og unike formidlingsarenaer, både for formidling av vår historie, men også for mangfoldige kulturuttrykk. Fredrikshalds teater er eksempelvis både et musealt objekt, men også en fullt operativ teaterscene for byen. Rød Herregård er et museum, men fungerer også som konsertarena og galleri. Dette er verdifullt, og gir et godt bilde av hvorfor det er en strategi å samarbeide om å utvikle museumsvirksomhetene både som levende møteplasser, formidlings- og kulturarenaer, som bidrag til å nå mange av målene i denne planen.

Historielagene i kommunen, **Fortidsminneforeningen**, **Økomuseum Grenseland** og andre **foreninger** er organisasjoner som til sammen, og hver for seg, utgjør en betydelig verdi i formidling og bevaring av den lokale kulturarven. Aktiviteten hos disse engasjerer mange innbyggere, og er tuftet på frivillig engasjement. Et godt samarbeide mellom kommune og organisasjonene vil skape vesentlige verdier gjennom bevaring, levendegjøring og formidling av vår kulturarv.

Kirkene er sentrale kulturaktører både i nåtid og i fortid, globalt som lokalt. De spiller en sentral rolle som kulturaktører i nærmiljøene gjennom ulike tiltak og arrangementer i egen regi, eller som utleier av kirkerommet til andre arrangører.

Kirkebyggene og inventaret er også i seg selv en særegen kulturarv. Flere av byggene er fra middelalderen, og fortsatt er de i daglig bruk til seremonier, gudstjenester, samlinger og konserter. Kirkebygg skaper tilhørighet, identitet og er en viktig lokal møteplass. Gjennom samspill mellom kultursektoren og de lokale kirkene, kan man skape gode kulturopplevelser i store deler av kommunen.

I denne planen legges det en strategi der det gjøres en satsing på Immanuels kirke som kulturarena. Kirken har vært byens storstue gjennom 200 år, den har kapasitet på 600 besøkende, god akustikk og byens største instrument; et romantisk orgel. Strategien er å utvikle merkevaren «Kulturkirken Immanuel» gjennom et samarbeid mellom Halden kirkelige fellesråd, Brygga kultursal og kultursektoren, i tråd med de kirkelige føringene for bygget, og kirkens primære virksomhet.

Mål 3.1 – Halden har inspirerende, tilrettelagte og fremtidsrettede arenaer for kulturaktivitet, – produksjon og -formidling, både med utgangspunkt i sine bykvaliteter og sin kulturarv.

S3.1.1 – sikre gode fysiske rammebetingelser for kultursektoren, i kommunens egenskap og gjennom samspill med privat og frivillig sektor. Arenapolitikken føres gjennom kommunedelplanens handlingsdel.

S3.1.2 – gjennomføre en kulturdrevet byutvikling, der kulturvirksomhet konsentreres stedlig i to soner i byen; Kulturkvartalet og Sydsiden, på en måte som skaper sammenheng fremfor polarisering.

S3.1.3 – videreutvikle og tilrettelegge Halden torg, Busterudparken og uteområde i Kulturkvartalet som temporære kulturarenaer.

S3.1.4 – utarbeide kulturminneplan som grunnlag for å styrke forvaltningen, formidlingen og å nyttiggjøre Haldens kulturarv som merkevare, attraksjonsmål og opplevelsesarenaer.

S3.1.5 – samarbeide med museumsvirksomhetene, historielagene og Fortidsminneforeningen om bevaring, levendegjøring og formidling av vår kulturarv.

S3.1.6 – utvikle Fredriksten festning som nasjonal og internasjonal kulturarena, på en måte som balanserer hensynet til festningen som besøksdestinasjon og fredet kulturminne.

S3.1.7 – utvikle Gjellestadskipet som besøksdestinasjon og møtested mellom vitenskap og publikum, der arkeologiske metoder er utgangspunktet for kunnskapsdelingen og historiefortellingen.

S3.1.8 – etablere «Kulturkirken Immanuel» som kulturarena og merkevare i samarbeid mellom Halden kirkelige fellesråd og Brygga kultursal, i tråd med de kirkelige føringene for bygget.

S3.1.9 – bidra til samarbeide omkring nye og temporære formidlingsarenaer som springer ut av lokale initiativ og tar andre deler av kommunen i bruk.

FOTO: VERONICA VAN GRONINGEN

HALDEN KOMMUNE

Halden kommune
Postboks 150
1751 Halden

postmottak@halden.kommune.no

www.halden.kommune.no
facebook.com/halden.kommune

FOTO: JAN-PETTER DAHL

